

ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ

Λόγος για τὰ 150 χρόνια τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ

www.sartzetakis.gr

- Λόγος για τὰ 150 χρόνια τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Αθήναι, θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, 24.9.1987. Ἐορτασμός τῶν 150 χρόνων ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

**ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΥ Α. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟΝ ΤΗΣ 150ῆς ΕΠΕΤΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
(Ἡρώδειον, 24ῆ Σεπτεμβρίου 1987)**

Κύριε Πρόεδρε τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας,

Μὲ αἰσθήματα ἰδιαίτερης χαρᾶς καὶ εὐλογῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας προσέρχομαι εἰς τὴν πανηγυρικὴ αὐτὴ Συνεδρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 150 χρόνων ζωῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ποῦ εἶναι συγχρόνως καὶ 150 χρόνια ἐπανακαλλιιεργείας εἰς τὸν τόπο μας τῆς ἐπιστήμης τῆς Ἀρχαιολογίας.

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

Κείμενα ἀπὸ τὴν Ἱστοσελίδα www.sartzetakis.gr

Κυρίες και Κύριοι,

Πράγματι, τὸ ἀληθινὸ ἀρχαιολογικὸ πνεῦμα, ὡς ἀποτύπωσις περιεργείας καὶ ἐνδιαφέροντος διὰ τὰ πράγματα τοῦ παρελθόντος, ἀναφαίνεται ἤδη μὲ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ ἐν γένει ἐπιστημονικοῦ πνεύματος εἰς τὴν *ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα* κατὰ τὸν 4ο π.Χ. αἰῶνα. Στὴν συνέχεια δὲ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ *Ἀριστοτέλους* οἱ σοφοὶ τῆς *ἀλεξανδρινῆς περιόδου* ἐπεδόθησαν, μέσα στὶς βιβλιοθήκας τῆς *Περγάμου*, τῆς *Ἀλεξανδρείας*, τῆς *Ἀντιοχείας*, στὴν καταγραφή, συγκέντρωσι καὶ περιγραφή τῶν εὗρημάτων τοῦ παρελθόντος, καὶ αὐτῶν ἀκόμη πού κατέκειντο ἤδη σὲ ἐρείπια. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν σοφῶν ἐκείνων ἐχάθησαν. Ἡμποροῦμε, ἐν τούτοις, νὰ ἔχουμε μιὰ ὠρισμένη ἰδέα τῶν περιγραφῶν καὶ περιηγήσεων ἐκείνων, ὅπως μὲ τὴν *Ἑλλάδος Περιήγησιν τοῦ Πανσανίου*, ἔργο, πού συνεγράφη, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος.

Καὶ εἶναι δεδομένο, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον δὲν ἔλειψε καὶ κατὰ τοὺς αἰῶνες, πού ἠκολούθησαν. Ὅμως, ἀληθινὴ ἔκρηξις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας σημειώνεται μόλις ἀπὸ τὸν περασμένο αἰῶνα. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ εἰδήμονες, πού ἀναβιβάζουν τὴν ζωὴ τῆς ἐπιστήμης τῆς Ἀρχαιολογίας, ὑπὸ τὴν σημερινή της ἔννοια, μόλις σὲ λίγα περισσότερα ἀπὸ 100 χρόνια. Πάντως, μόνον κατὰ τὸν περασμένο αἰῶνα ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα κερδίζει τὴν δικαίωσι μὲ τὴν ἴδρυσιν Πανεπιστημιακῶν ἐδρῶν, Ἰνστιτούτων, Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν καὶ ἀποκτᾷ ἔτσι τὴν ἐπίσημη καθιέρωσί της.

Εἶναι, ἐπομένως, ἐξόχως χαρακτηριστικὸ τῆς *ἐπιστημονικῆς ἐτοιμότητος τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων*, ὅτι εἰς τὴν ἐπιστημονικὴ αὐτὴ ἀνθισι σχεδὸν καθόλου δὲν ὑστέρησε χρονικῶς. Διότι, καίτοι μόλις πρὶν ἐλάχιστα χρόνια εἶχεν ἐπανεύρει, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ βάρβαρη δουλεία αἰῶνων, τὴν πολιτειακὴ του συγκρότησι, ὡς καρπὸ ἀπαραμίλλου ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, ἐν τούτοις ἀπὸ τίς πρῶτες μέριμνές του ὑπῆρξε καὶ ἡ διαφύλαξι καὶ προστασία, ἀλλὰ καὶ ἀξιοποίησι τῆς πολιτιστικῆς του κληρονομίας. Ἔτσι καὶ τὸ ἐπίσημο Κράτος ἐθέσπισε τὸν *νόμο τῆς 10ης/22ας Μαΐου 1834* «περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν συλλογῶν, περὶ ἀνακαλύψεως καὶ διατηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν», - ἔργο καὶ ὁ νόμος αὐτὸς τοῦ ἀειμνήστου *Γεωργίου-Λουδοβίκου φὸν Μάουρερ*, μέλους τῆς βαυαρικῆς Ἀντιβασιλείας, - καὶ ἡ ἀνεκτίμητη ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία - ἀνεκτίμητη, ὅταν βεβαίως, μακρυνὰ ἀπὸ τὴν στυγνὴ ἰδιοτέλεια, ἐπιδίδεται σὲ ἔργα ὑπηρετικὰ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ ἐθνωφελῆ - ἐξεδήλωσε τὴν ἐνθουσιώδη, ἐν προκειμένῳ, παρουσία της μὲ τὴν *ἴδρυσιν, τὸ 1837, τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας*.

Αὐτὴ ἡ παράλληλη μέριμνα ἐπίσημης Πολιτείας καὶ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας ἐξεικονίζει τὴν ἀλήθεια, ὅτι *εἰς τὴν πολιτιστικὴν του κληρονομία διέβλεπε τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων τὴν θεμελιώδη ἔκφρασι τῆς*

πολιτιστικῆς καὶ ἐθνικῆς του ταυτότητος. Κατ' ἐξοχήν μάλιστα τῆς δευτέρας, ὅταν τὸ νεοελληνικὸ Κράτος, ἐδαφικῶς κάτισχυο, διότι ἔτσι τὸ ἠθέλησαν οἱ τότε ἰσχυροί, ἀπέβλεπε καὶ προετοιμάζετο γιὰ τὴν τιτάνια ἐξόρμησι πρὸς τὴν ἐθνική του ὀλοκλήρωσι. Ἀκριβῶς, τὰ μνημεῖα τοῦ παρελθόντος ἀπὸ μόνα τους μιλοῦσαν γιὰ τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πὺν μὲ τόση ἰταμότητα καταπατοῦσαν ἢ περιφρονοῦσαν οἱ ξένοι μὲ τὰ μόνα ὄπλα, πὺν διέθεταν, καὶ πάντοτε οἱ ἀδικοῦντες διαθέτουν, δηλαδὴ τὴν δύναμι καὶ τὸ συμφέρον. Καὶ εἰς τὴν μαρτυρία τῶν μνημείων ὡς ἀκαταμάχητο στήριγμα τῶν δικαίων του ἀπέβλεπε, ἀσφαλῶς μὲ ὑπερβολικὴ αἰσιοδοξία, ὑπερβολικὴ ἐν ὄψει τοῦ κυνισμοῦ, πὺν δὲν ἀπουσιάζει δυστυχῶς καὶ ἀπὸ τῆς διεθνείας σχέσεις, τὸ *Γένος τῶν Ἑλλήνων*. Περισσότερο ἀπτή τῆς καταστάσεως αὐτῆς τῶν πνευμάτων μαρτυρία προσφέρει, δεκαετίες ἀργότερα, τὸ 1896, τὸ περισπούδαστο ἔργο τοῦ φιλολόγου καὶ ἀρχαιολόγου *Μαργαρίτου Δήμιτσα* μὲ τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον «*Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σωζομένοις*». Καὶ ἴσως δὲν εἶναι ἄσκοπο εἰς τοὺς σημερινούς καιρούς, κατὰ τοὺς ὁποίους περισσεύει ἢ ὠργανωμένη ἀδίστακτη πλαστογράφησις τῆς Ἱστορίας, ἢ ὑπόμνησις τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ἀληθινὸς ἰδρυτῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ὁ *Κωνσταντῖνος Μπέλλιος*, πὺν ἔβαλε πρῶτος τὴν ὑπογραφήν του, μὲ δευτέραν ἐκείνην τοῦ ἀνεψιοῦ του *Ἀλεξάνδρου Μπέλλιου*, εἰς τὸ ἰδρυτικὸν τῆς Ἑταιρείας ἔγγραφο, ὑπῆρξε *Μακεδὼν τῆς διασποράς*. Γεννημένος εἰς τὸ Λινοτόπι τῆς Μακεδονίας, ζοῦσε εἰς τὴν Αὐστρία, καὶ εἶχε μάλιστα ἀποκτήσει ἐκεῖ καὶ τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου, μὲ τὴν παραπάνω δὲ πρωτοβουλία του κατέστησε συγχρόνως ἀνεξίτηλη τὴν κραταιότατην αὐτὴν μαρτυρία του, καὶ αὐτός, περὶ τῆς ἑλληνικῆς, καὶ μόνον ἑλληνικῆς, συνειδήσεως, πὺν συνταιριάζει ἄλλωστε καὶ μὲ τὴν καταγωγήν του, τῶν Μακεδόνων.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Μέσα εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτὸ κλίμα ἰδρύθηκε πρὶν 150 χρόνια ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. Καὶ ἔκτοτε ἐξεπλήρωσε καὶ ἐκπληρώνει μὲ ζηλευτὴ ἀφοσίωσι, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Πολιτείας, τοὺς σκοπούς, πὺν ἔταξαν οἱ αἰδιμοὶ ἰδρυτῆς τῆς καὶ οἱ ὅποιοι συμπίπτουν μὲ ὅλην τὴν δέσμη τῶν ἐνδιαφερόντων, πὺν συνθέτουν τὴν ἐπιστήμην τῆς Ἀρχαιολογίας. Ἐνδιαφέροντα, τὰ ὅποια δὲν περιορίζονται σὲ μόνην τὴν ἀνασκαφήν, πὺν παριστάνει μόνον μία στιγμήν τοῦ ἔργου τοῦ Ἀρχαιολόγου, ἀλλὰ ἐκτείνονται καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα στάδια : τῆς ἀποκαλύψεως, τῆς διατηρήσεως, τῆς ἀποκαταστάσεως, τῆς ἐκθέσεως καὶ, τέλος, τῆς δημοσιεύσεως τῶν εὐρημάτων. Καί, ἀκριβῶς, τὸ ἔργο τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας εἶναι τεράστιον σὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τομεῖς : στὸν ἀνασκαφικόν, σχεδὸν ἀπὸ ἄκρην σὲ ἄκρην εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα : στὸν ἀναστηλωτικόν, μὲ ἐπιφανῆ πεδία ἐργασιῶν τὸν Παρθενῶνα καὶ ἄλλα μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως· στὸν συλλεκτικόν καὶ ἐκθεσιακόν, κυρίως μὲ τὴν ἰδρυσι, ἥδη

τὸ 1858, τοῦ πρώτου Μουσείου στὴν ἀπελευθερωθεῖσα Ἑλλάδα, πὸ ἦτο, ἄς σημειωθῆ, καὶ μοναδικὸ μέχρι τῆς ιδρύσεως τὸ 1891 τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου · στὸν τομέα, τέλος, τῶν **δημοσιεύσεων**, μὲ ἑκατοντάδες ἤδη ἐκδόσεις, ἀπὸ τὶς ὁποῖες προέχουν τὰ Πρακτικὰ καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς .

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Δὲν εἶναι ἴσως ἄσκοπο, νὰ προστεθῆ, ὅτι κατὰ τὴν σύγχρονη ἐποχὴ εἴμαστε **μάρτυρες μιᾶς νέας ἀποτιμῆσεως** τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν. Ἔτσι ἀνεφάνη καὶ προοδεύει ἡ ἰδέα τοῦ χαρακτηρισμοῦ των ὡς **πολιτιστικῆς περιουσίας ὀλοκλήρου πλέον τῆς ἀνθρωπότητος**. Naί, ἀλλὰ μόνον **παραλλήλως**, χωρὶς δηλαδὴ καὶ νὰ ὑποχωρῆ ἡ παραδοσιακὴ ἀντίληψις τῆς ὑπάρξεώς των ὡς **κατ' ἐξοχὴν τεκμηρίων μιᾶς συγκεκριμένης πολιτιστικῆς καὶ ἐθνικῆς ταυτότητος**. Τούναντίον μάλιστα, ἡ τελευταία αὐτὴ ὀλοένα καὶ ἐνδυναμώνεται. Εἰς τὸ πλαίσιο ἀκριβῶς τῶν ιδεῶν αὐτῶν εὐρίσκεται καὶ ἡ πρωτοβουλία τῆς **U.N.E.S.C.O.**, ἡ ὁποία ἐνθαρρύνει τὴν ἐπιστροφή τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀγαθῶν εἰς τὴν χώρα τῆς προελεύσεώς των, εἰς τὴν χώρα, πὸ καθορίζει ἡ ἐθνικὴ τους ταυτότητα. Πρὸ παντὸς μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ λειτουργικῶς ἐνεργὰ καὶ ὄχι ἐγκαταλελειμμένα ἀρχαιολογικὰ ἀγαθὰ.

Ἔτσι καὶ οἱ **προοπτικῆς**, πὸ διανοίγονται γιὰ τὴν **ἐπιστροφή καὶ στὴν χώρα μας ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν**, ὅπως, γιὰ παράδειγμα, τὰ **μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνος**, πὸ ἐγκατέλειψαν κατὰ καιροὺς τὸ πάτριον ἔδαφος ὑπὸ συνθηκῆς κυριολεκτικῶς ὕβρεως γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, εἶναι, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη στιγμή τοῦ παρελθόντος, σήμερα εὐοίωνες. Καὶ δὲν ἤμπορεῖ, ἡ ἀνθρώπινη συνείδησι, στὴν ἀτέρμονα πορεία τῆς πρὸς τὴν τελείωσι, θὰ ὑπαγορεύσῃ κάποτε τὴν πραγματοποίησι τοῦ δέοντος. Εὐχόμεστε, νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ ταχύτερον.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἀληθινὰ μεγάλο εἶναι τὸ πολυσχιδὲς μέχρι σήμερα ἔργο τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, πὸ εἶναι καὶ μία ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες ἐπιστημονικῆς ἐταιρεῖες τῆς χώρας μας.

Χαιρετίζω λοιπὸν μὲ ἐνθουσιασμὸ τὰ 150 χρόνια τῆς δράσεώς της, δράσεως καθαρῶς ἐπιστημονικῆς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐθνωφελούς, εὐχόμενος ἀπρόσκοπτη καὶ πλούσια εἰς ἐπιτεύγματα καὶ τὴν περαιτέρω πορεία της.

Φέρω δὲ εὐλαβικὰ τὴν **μνήμη μου πρὸς τοὺς ἀοιδίμους Ἰδρυτῆς της καὶ ὄλους τοὺς ἐξόχους ἄνδρες**, πὸ ἔθεσαν τὴν εὐχυμία καὶ νηφαλιότητα τοῦ ἐπιστημονικοῦ των πνεύματος καὶ τὴν θερμὴ τῆς ἀκάματης ἐνεργητικότητός των εἰς τὴν ὑπηρεσία τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας. Σκοπῶν, πὸ συγκλίνουν οὐσιαστικῶς σὲ ἓνα : **στὴν ἐπανέυρεσι, μέσα**

στὸν ἑλληνικὸ χῶρο, τῶν διαφόρων στιγμῶν ἑνὸς καὶ μόνοι ὄντος, τοῦ ἀνθρώπου !